

NUMMER 64
JAARGANG 13 - OKTOBER 2024

DE DRUKTEMAKER

Tweemaandelijks infoblad van het Nederlands Drukkerij Museum/Leeuwerik 8 - 4872 PH Etten-Leur - info@nederlandsdrukkerijmuseum.eu

LEUKE ACTIVITEIT IN NEDERLANDS DRUKKERIJ MUSEUM VOORLEZEN OP HET PLEIN

Voorlezen voor kinderen op het grasveld in de grote tuin van het museum, dat hadden we nog niet eerder meegemaakt. De organisatie lag in handen van de afdeling Events|De Nobelaer.

Het evenement „Voorlezen op het plein” met muziek wordt al enkele jaren georganiseerd door Event|De Nobelaer. Zij brengen hiermee het concept van voorlezen voor de allerkleinste naar een aantal wijken binnen Etten-Leur. Door diverse duo's werden er grappige, spannende, avontuurlijke en leerzame verhaaltjes van ongeveer een half uur voorgelezen. Deze avond werd er voorgelezen uit: „Drie beresterke vrienden” en „De geheimzinnige krieb-toeter-knalpot” van Stefanie Dahle.

Er waren veel kinderen met hun ouders aanwezig op het grote grasveld voor het Nederlands Drukkerij Museum en ze luisterden aandachtig naar het verhaal.

Detail van het „Tweelingboek” uit 1957 van boekbinder Frans Reijven.

UNIEK GEBONDEN BOEK IN COLLECTIE

Enige maanden geleden werd een uniek gebonden boek geschonken aan het Nederlands Drukkerij Museum: een „Tweelingboek”. Het is een onbekend fenomeen voor boekbinders.

Het boek is gemaakt in 1957 door boekbinder Frans Reijven, een eerste klas reparateur van oude boeken. Met dit „Tweelingboek” won hij er een landelijke hoofdprijs mee van het Gerrit Jan Thiemefonds en dat is een gerenommeerde prijs. Met deze prijs werd hij te werk gesteld als restaurateur aan de Rijksuniversiteit

in Utrecht, waar hij meer dan 30 jaar heeft gewerkt. Frans Reijven overleed in februari van dit jaar en zijn vrouw heeft alles in het werk gesteld om een goede bestemming te vinden voor dit boek. Op korte termijn is dit boek te bewonderen in een vitrine bij ons in het museum.

BURENDAG 2024 IN MUSEUM

Burendag 2024 in het museum! Dat was nieuw voor ons. Twee buurvrouwen, Oksana en Wendy, hadden het initiatief genomen en wilden dit graag houden op het grasveld voor het museum.

Dat hebben we voor ze geregeld. We zouden zelfs een tent opzetten om voor beschutting te zorgen. Dat ging niet helemaal lukken, want de weersverwachting was dusdanig dat we de burens hebben ontvangen in het museum. De burens werden ontvangen in onze ruimte op de bovenverdieping en velen hadden iets lekkers meegenomen voor bij de koffie.

Eén van de vrijwilligers gaf nog een rondleiding aan geïnteresseerden. Het werd een gezellige middag. Het initiatief van Burendag is van het Oranje Fonds en Douwe Egberts en zij hebben de Burendag extra feestelijk gemaakt met speciale Burendagpakketten.

Foto boven: een grote banner was opgehangen tussen de bomen; foto onder links: gezellig bijeen aan een grote tafel en foto onder rechts: uitleg krijgen bij de rondleiding. Er waren burens bij, die nog nooit binnen waren geweest.

BARBECUE VOOR VRIJWILLIGERS

Op zaterdag 10 augustus werd de barbecue weer aangestoken door en voor onze vrijwilligers om ze te bedanken voor het werk dat ze het afgelopen jaar hadden verricht. Tijdens het hapje en het natje werd het een gezellig samenzijn. Normaal zien de vrijwilligers elkaar tijdens werkzaamheden voor het museum, dus het was leuk om elkaar en de partners eens te treffen op een andere manier. En het bleef nog lang onrustig in de museumtuin.

RABOBANK BEDANKT

Zoals elk jaar had ons Nederlands Drukkerij Museum zich weer ingeschreven voor Rabo ClubSupport 2024. Woensdag 9 oktober kreeg onze voorzitter, Frans de Nijs, uit handen van Rabobank-medewerkster Sirikit van Holstein een leuke cheque overhandigd. Het bedrag wordt besteed aan het broodnodig opknappen van de vloer in onze drukkerszaal.

Rabobank en iedereen, die op ons gestemd heeft: BEDANKT!!!

DE ICONISCHE HEIDELBERG DEGEL

Als er één drukpers is die de grafische industrie van de tweede helft van de 20e eeuw typeert, dan is het wel 'de Heidelberg'. De Duitse fabrikant Heidelberg Druckmaschinen produceert tot op de dag van vandaag een heel gamma aan drukpersen. Met 'de Heidelberg' bedoelen we de iconische automatische degelpers of degelautomaat. In zowat elke drukkerij stond er één, van de kleinste dorpsdrukkerij tot de grootste onderneming. Vandaag de dag is ze nog steeds in veel grafische bedrijven terug te vinden. Is het niet meer om te drukken, dan wel om te stansen (uitkappen van vormen) of rillen (aanbrengen van een vouwlijn in het papier). Ook bij hobbydrukkers en liefhebbers van 'letterpress' is de pers populair. Niet geheel toevallig is dat de Heidelberg degelpers in onze Grafische Werkplaats Etten-Leur dé pers is, die het vaakst draait.

DE GEBOORTE VAN EEN ICOON: Schnellpressenfabrik Heidelberg introduceert de eerste versie van haar degelpers op een vakbeurs in Leipzig in 1914, net voor het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog. Het is een pers voor hoogdruk, op dat moment de dominante druktechniek. Een degel (vlakke plaat) drukt het papier tegen de geïnkte drukvorm.

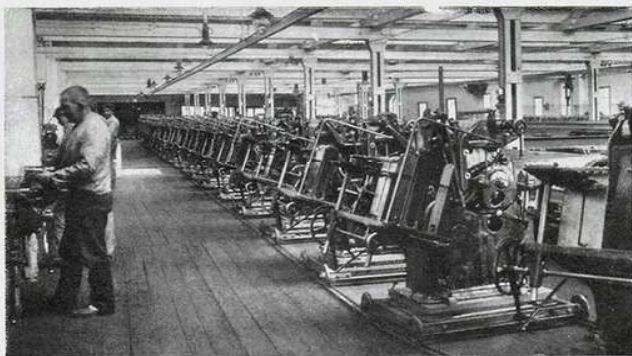
De pers is voorzien van een elektrische motor die een vliegwiel aandrijft. Uniek is de automatische in- en uitleg van het papier door middel van zuigstangen. Dat men niet langer blad per blad met de hand in de pers moet leggen, is revolutionair. In het Engels krijgt deze drukpers de bijnaam 'windmill' (windmolen), omdat het systeem met

Vrachtwagen voorrijdende demonstraties, einde jaren 1920.

Foto's: collectie Heidelberg Benelux.

La Presse à Platine entièrement automatique "Automat" Nouveau Modèle

Construction en série des Presses à Platine "Automat"

Cette machine, à marge et réception entièrement automatiques, est sans conteste celle qui convient le mieux à l'imprimerie moderne pour l'exécution de tous travaux courants et à ce titre elle a sa place tout indiquée dans n'importe quelle imprimerie. Grâce à la facilité avec laquelle on peut faire le changement de format, elle convient aussi bien pour un tirage de 200, 10.000 ou de centaines de mille. Sa production de 3.000 exemplaires quarto à l'heure ou de 6000 enveloppes, cartes postales, etc., en cas de marge jumelée, lui permet de faire face en un minimum de temps à toutes les demandes urgentes. À l'avantage d'une clientèle satisfaite s'ajoute celui de l'abaissement du prix de revient grâce à l'économie de salaires réalisée et à l'accroissement énorme de la production. Son champ d'action est d'autre part très étendu, vu qu'elle convient pour l'impression du papier pelure, carton, enveloppes etc. Cette machine est destinée à remplacer tôt ou tard toutes les pédales lentes et peu rémunératrices qui encombrant encore nombre d'ateliers.

ÉTABLISSEMENTS "PLANTIN" SOC. AN. BRUXELLES (BOURSE)

draaiende papiergrijpers doet denken aan de wieken van een molen. De oorsprong van drukpersenfabrikant Heidelberg ligt bij ingenieur en klokkengieter Andreas Hamm uit Frankenthal, in de Duitse deelstaat Rijnland-Palts. Door een kortstondige samenwerking met collega-ingenieur Andreas Albert, gespecialiseerd in drukpersen, wordt zijn interesse gewekt. In de jaren 1870-1880 brengt Andreas Hamm een succesvol gamma drukpersen op de markt. Na zijn dood wordt het bedrijf verkocht aan ondernemer Wilhelm Müller. Die verhuist de fabriek naar de nabijgelegen stad Heidelberg en geeft haar de naam Schnellpressenfabrik Heidelberg AG.

COMMERCIEEL SUCCES: De Schnellpressenfabrik Heidelberg kent een moeizame start en vervolgens een terugslag door

de oorlog, maar in de jaren 1920 keert het tij. De productie van de degelautomaat start opnieuw in 1923. In 1926 komt er met Hubert Sternberg een jonge, enthousiaste directeur aan het roer en neemt de fabriek als eerste ter wereld een assemblageketen voor drukpersen in gebruik. Vanaf dan verlaten er maandelijks zo'n 100 persen de fabriek. Ook op commercieel vlak is Heidelberg innovatief en inventief: reizende demonstraties, waarbij het materiaal in een vrachtwagen is opgesteld, blijken een succesvolle verkoopstechniek. In België tekent Plantin in 1927 een overeenkomst om de drukpersen van Heidelberg te verdelen.

Advertenties van Plantin zetten de Heidelberg in de markt als een onmisbare machine voor elke drukkerij. De degelautomaat

Lees verder op pagina 4

DE ICONISCHE HEIDELBERG

is een moderne vervanger voor de trapdegelpers, het werkpaard bij uitstek van de dorpsdrukker, omdat ze perfect door één persoon bediend kan worden. Allereerste hande familiedrukwerk, briefpapier of visitekaartjes kunnen door de geautomatiseerde in- en uitleg van het papier sneller dan ooit gedrukt worden. De ongeziene efficiëntie, en dat terwijl de pers toch klein van formaat en relatief betaalbaar blijft, verklaart het grote commerciële succes van de Heidelberg. De cijfers spreken boekdelen: de Heidelberg degelautomaat blijft in productie tot 1985 en er worden maar liefst 161.000 exemplaren van op de markt gebracht.

Cette machine est destinée à remplacer tôt ou tard toutes les pédales lentes et peu rénumératrices qui encombrement encore nombre d'ateliers.

Citaat uit een advertentie van Plantin voor de Heidelberg degelautomaat, eind jaren 1920

TECHNISCHE VERBETERINGEN: In al die jaren ondergaat de drukpers een aantal technische aanpassingen. Het allereerste model is nog heel sterk geïnspireerd op

Bedrijfsbezoek van medewerkers van drukkerij Verstraete uit Ussel aan de fabriek in Heidelberg, 1974

de klassieke trapdegelpers, waarbij de inktverdeling op een draaiende schijf gebeurt. Bij de eerste aanpassing in 1924 krijgt de Heidelberg een inkt distributierol. De inkt wordt door de drukker toegevoegd in een reservoir en van daaruit gelijkmatig verdeeld, alvorens ze op de rollen komt die de drukvorm ininken. Ook de snelheid gaat er steeds op vooruit: terwijl het eerste prototype zo'n 1.000 bedrukte vellen

per uur aflevert, is dat enkele jaren later al het drievoudige. In 1933 wordt een groter model van de Heidelberg op de markt gebracht, met papierformaat 34 x 46 cm (naast het originele 26 x 36 cm formaat). Bepalend voor het uitzicht van de pers is de grijperbeveiliging met het Heidelberg logo. Die grijperbeveiliging is een hendel met vooraan een langwerpige metalen plaat die de grijpers doet stoppen wanneer je ze naar boven draait. Bij de allereerste modellen is deze grijperbeveiliging nog een eenvoudige vlakke metalen plaat en staat het logo van de Schnellpressenfabrik Heidelberg (de initialen SH) enkel achteraan op de pers. Vanaf eind de jaren 1920 wordt dit logo aangebracht op de grijperbeveiliging. In 1950 wordt een nieuw model gelanceerd met op de metalen plaat in grote letters "Original Heidelberg" tussen dubbele horizontale lijnen. Vanaf dan neemt het officiële bedrijfslogo de langwerpige ovaalvorm van de grijperbeveiliging en de tekst "Original Heidelberg" over. De toevoeging van het woord "Original" vormt een bescherming tegen kopieën die in die periode op de markt komen, onder meer uit Oost-Europa.

OFFSET PRIJST HOOGDRUK UIT DE MARKT:

In de tweede helft van de 20e eeuw wint de nieuwe druktechniek offset langzaam maar zeker terrein. Ook fabrikant Heidelberg Druckmaschinen waagt er zich aan en brengt offsetpersen op de markt, maar geeft de degelpers voor hoogdruk nog niet met een op. Op DRUPA, de grafische vakbeurs in Düsseldorf, pakt Heidelberg in 1967 uit met een sterk vernieuwde versie van de

VAN DE
VOORZITTER

Beste lezer,

Deze Druktemaker staat, als u dit leest weer op uw scherm. Het heeft allemaal wat langer geduurd om deze uit te brengen. We moesten keuzes maken welke artikelen we mee zouden nemen. In principe vinden we 6 pagina's wel genoeg. Er zijn wat artikelen blijven staan, maar die komen een volgende keer.

Bij het maken van deze Druktemaker begonnen de aanvragen van de scholen voor rondleidingen binnen te lopen. Dat zijn er weer een heleboel. Dat moest allemaal in de planning. Zo ook de rondleiders, enz. We hadden het er erg druk mee.

Daarnaast is onze technische ploeg begonnen om een plan op te zetten om de vloer van onze machinezaal opnieuw te verven. Dit gaat nu niet gebeuren met betonverf, maar met zgn. Epoxy. Een product dat slijtvast is.

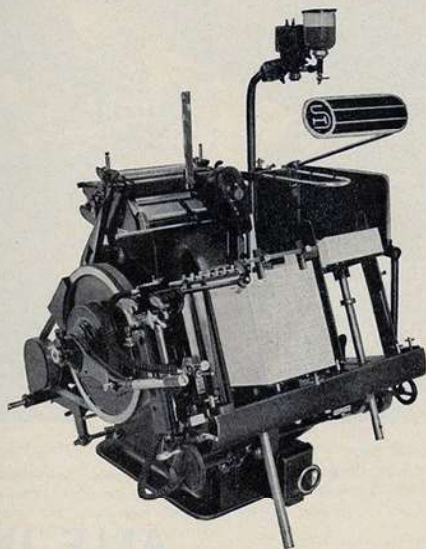
Nadeel van dit gebeuren is dat we zo'n 1½ week zullen sluiten om deze werkzaamheden uit te voeren. De Epoxylaag moet een aantal dagen goed uitharden en vervolgens moeten veel objecten weer terug worden gezet. Op onze website staat het bericht met data vermeld.

Tot slot wil ik onze excuses aanbieden omdat wij een paar weken totaal niet bereikbaar waren via telefoon en internet. Internet doet het inmiddels weer, maar de telefoon verwachten we vanaf 22 oktober hopelijk weer te kunnen gebruiken.

Was getekend,
Frans de Nijs

degelautomaat. De vele technische aanpassingen zorgen voor een hogere productiecapaciteit, een verbeterde veiligheid en een tijdsbesparing voor het instellen van de machine. Maar de evolutie in de grafische industrie, met steeds snellere en efficiëntere offsetpersen, is niet te stoppen. Heidelberg Druckmaschinen legt de productie van haar degelautomaat daarom in 1985 onherroepelijk stil, maar blijft tot op vandaag een wereldwijde speler in de vervaardiging van een breed gamma aan.

EEN MACHINE ONMISBAAR IN IEDERE DRUKKERIJ

DE HEIDELBERGER DRUKAUTOMAAT

is zonder enige twijfel de meest gevraagde machine voor alle handelswerken.

Voor prachtwerk met zuiver register of voor massawerk, steeds zal een Automaat U de grootste productie geven. Komt ons bezoeken voor een demonstratie.

Leverbaar op korte termijn.

n. v. établissements plantin - BRUSSEL
ANTOON DANKAERTSTRAAT 70

Een advertentie van drukkerij Plantin uit Brussel, die de Heidelberg promote.

Grote taxatiedag kunst, antiek en sieraden in Nederlands Drukkerij Museum

**Denkt u een Van Gogh in
huis te hebben of bent
u nieuwsgierig wat dat
oude boek of beeldje
nu eigenlijk waard is?
En waar het vandaan
komt?
Dat treft!**

Op zondag 10 november staat het Nederlands Drukkerij Museum in het teken van taxeren van kunst, antiek en sieraden. In samenwerking met Kunsthandel Art Dumay uit Nuenen organiseert het Nederlands Drukkerij Museum weer deze taxatiedag.

Gedurende deze dag kunt u aanschuiven bij één van de gerenommeerde taxateurs van deze bekende Brabantse kunsthandel. Zij taxeren niet alleen uw schilderijen, maar ook uw beelden, antiek en ander kleingoed en kunnen u haarfijn vertellen waar het vandaan komt en wat een eventuele waarde ervan is. U mag maximaal 3 objecten meenemen om te laten taxeren.

De dag begint om 11 uur en eindigt om 17 uur. U meldt zich aan via:

www.collectioneurs.nl onder:
Taxatiedagen, of via:

marjolein@artdumay.com

waar je een ticket kunt kopen en tijdstip kunt reserveren. Dit vermijdt wachttijden en u bent dus sneller aan de beurt. Het reserveren voor deze taxatiedag kost € 1,00! Het museum hanteert een speciale entreprijs van € 4,00 te betalen op de locatie. U kunt dan voor of na het taxeren ook het prachtige museum bezoeken.

Meer weten over de herkomst van uw object en de waarde ervan?

Kom dan zeker langs op deze unieke Kunst & Curiosa taxatiedag op 10 november in het Nederlands Drukkerij Museum aan de Leeuwerik 8, 4872 PH te Etten-Leur.

10 NOV

U BENT UITGENODIGD VOOR DE TAXATIEDAG IN HET NEDERLANDS DRUKKERIJ MUSEUM

Laat uw schilderijen,
tekeningen, antiek, grafiek
en sculpturen taxeren door
Kunsthandel Art Dumay.

10 november 11-17 uur,
Nederlands Drukkerij Museum
Leeuwerik 8
4872 PH Etten-Leur

€1.00

tickets via
www.collectioneurs.nl
of via
marjolein@artdumay.com

Nederlands
Drukkerij
Museum

*Het museum hanteert een speciale toegangsprijs van €4,00 op locatie

E X P O S I T I E

PETER VAN STRAATEN

VADER & ZON | HET DAGELIJKS LEVEN

VERLENGD TOT DINSDAG 14 JANUARI 2025

SPONSOREN / DONATEURS 2024

Amstel Graphics B.V. Amstelveen
BAKXXX Graphic Design, Bergen op Zoom
Bal Media Print Management, Schiedam
ControlMedia, Etten-Leur
De Snelle Drukkers B.V., Vlaardingen
Drukkerij Durenkamp, Aardenburg
Drukkerij Hendrickx, Etten-Leur
Drukkerij Juten, Bergen op Zoom
Drukkerij Snep, Eindhoven
Drukkerij Vorsselmans, Zundert
F1 = Help, Gouda
Geskus Grafimedia, Fijnaart
Grafische Handelsonderneming Mekes B.V., Roosendaal
Letterwerkplaats Joost, Haarlem
Luijten Adviesgroep, Etten-Leur
Mastboom-Brosens Stichting, Ulvenhout
Oranjefonds, NL-Doetdag
PvW Offsetservice, Oss
Rabobank West-Brabant Noord
Trainingsbur. Zorginstellingen, De Keerzijde, Zevenberg 'hoek
Stichting Christo Stefanoff, Werkhoven
StickGoed, Roosendaal

Mevr. E. Buurstede-Jochems, Etten-Leur
Mevr. B.M. Doppen-van Raamsdonk, Etten-Leur
Mevr. L. in 't Groen-Evers, Breda
Mevr. A. Makken, Maasland
Mevr. Strijbosch-Aanholt, Venlo
Mevr. J. de Leeuw-Luyks, Etten-Leur
Mevr. D. Buurstede, Breda
Dhr. S. Adriaanse, Eindhoven
Dhr. M.J.H. Bakker, Oosterhout
Dhr. L. van Beek, Breda
Dhr. A.A.J. Buisman, Amsterdam
Dhr. J. Vandenbroeke, Essen-België
Dhr. J. van Ginneken, Etten-Leur
Dhr. P. Goossens, Antwerpen
Dhr. H. Jochems, Oosterhout
Dhr. W. Laanstra, Etten-Leur
Dhr. F. Metsaers, Oosterhout
Dhr. J. Mugge, Etten-Leur
Dhr. L. Nederlof, Klundert
Dhr. P. van der Neut, Etten-Leur
Dhr. F. Reijnders, Numansdorp
Dhr. A. de Rijck, Etten-Leur
Dhr. H. v.d. Spijker, Geertruidenberg
Dhr. Verseveldt, Etten-Leur
Dhr. J.H. Vis, Barendrecht
Dhr. en mevr. van Gurp, Molenhoek
Dhr. en mevr. van Bedaf, Klundert
Dhr. en mevr. Suijkerbuijk, Rijsbergen

WORKSHOPS

INTRODUCTIE-WORKSHOP "LETTERZETTEN/DRUKKEN"

Gedurende 3 opeenvolgende dagdelen wordt aan de deelnemers de beginselen bijgebracht van het zet- en drukprocedé. Elke deelnemer zet en drukt briefpapier, visitekaartje, label of een poster(tje). Het uitgangspunt is een simpel ontwerp of idee, omdat "het bijbrengen van de basis" en "het gevoel krijgen" centraal staat.

Het letterzetten gebeurt met houten en loden letters. Het drukken gebeurt in boekdruk (ook wel hoogdruk genoemd) op verschillende drukpersen. Dit is mede afhankelijk van het formaat van het ontwerp.

Iedere dagdeel heeft dus een onderwerp, te weten het drukken van: een labeltje, poster(tje) en huisstijl (visitekaartje, brief, of zoiets).

In 3 dagdelen maak je dus 3 verschillende soorten drukwerk.

WORKSHOP "LETTERPRESS"

Gedurende één of meerdere ochtenden werken de cursisten zelfstandig onder professionele begeleiding aan een opdracht, door de deelnemer zelf aan gedragen. Er wordt gewerkt in de Grafische Werkplaats. De deelnemer zet en drukt dus met als uitgangspunt een eigen ontwerp of idee.

Het letterzetten gebeurt met houten en loden letters.

Het drukken gebeurt in hoogdruk op diverse drukpersen.

WORKSHOP "WERKMAN"

Er kan gewerkt worden volgens de "Werkman-methode".

De Groninger drukker/kunstenaar H.N. Werkman maakte in zijn werk gebruik van verschillende druktechnieken. Hij combineerde sjabloneren, stempelen en "met een roller op papier werken" en maakte daarmee unieke kunstwerken (druksels geheten), die over de hele wereld bekendheid genieten. Vaak gebruikte hij hierbij stukjes karton of ander materiaal, die hij zelf de gewenste vorm gaf door te scheuren, knippen of snijden".

Deze workshop wordt gegeven met minimaal 4 à 5 personen.

**Interesse om een workshop te volgen?
mail dan eens naar:**

info@grafischewerkplaatsetten-leur.eu

**WILT U OOK ONS MUSEUM
STEUNEN? WORD DONATEUR!**

**U kunt zich aanmelden via:
info@nederlandsdrukkerijmuseum.eu**

**Nederlands
Drukkerij
Museum**

COLOFON:

eindredactie: Cees Jochems
vormgeving en opmaak: Frans de Nijs
abonneren:
nieuwsbrief@nederlandsdrukkerijmuseum.eu